Nr 1175

av herr Adolfsson
om folkomröstning rörande det vilande förslaget till ny regeringsform.

Enighet torde föreligga om att på grund av olika omständigheter det icke blev tillfälle till någon enhetlig debatt kring det vilande förslaget i samband med riksdagsvalet i september 1973. Valutslaget kan sålunda icke sägas på något sätt belysa väljarnas inställning till förslaget.

Då medlemmarna av 1974 års riksdag går att ta slutlig ställning till det vilande förslaget har de sålunda icke någon vägledning i folkopinionen för sitt ställningstagande. Av de undersökningar som gjorts bl. a. genom SIFO kan emellertid den slutsatsen dragas att med all sannolikhet förslaget på väsentliga punkter icke stämmer överens med den allmänna meningen eller en stark majoritet av väljarna. I många fall får man acceptera att folkrepresentationen fattar beslut som icke har stöd av en folkmajoritet. Det är ofrånkomligt i en representativ demokrati. Detta resonemang kan emellertid icke föras när det gäller den lag som utgör själva basen för samhället och som tillika skall ange hur långt varje enskild medborgares grundläggande rättigheter sträcker sig. Denna lag, grundlagen, måste omfattas av folkmajoriteten.

När det därför nu visat sig föreligga osäkerhet om svenska folket verkligen önskar få en ny grundlag av det innehåll som det vilande förslaget till regeringsform har, finns enligt vår mening ingen annan möjlighet att få läget klarlagt än att höra väljarna i saken. Denna situation är förutsedd i den nuvarande grundlagen, 1809 års regeringsform. I dess § 49 2:o heter det: "Skulle med hänsyn till något ärendes särskilda vikt och beskaffenhet prövas nödigt, att före dess avgörande folkets mening inhämtas, må Konungen och riksdagen genom samfällt stiftad lag förordna att allmän folkomröstning skall anställas." Det är just denna situation som nu föreligger. I denna viktiga fråga bör riksdagens ledamöter före frågans avgörande känna till folkets mening. Önskar folkmajoriteten att denna grundlag antages eller ej?

Jag föreslår därför att allmän folkomröstning om saken anordnas. Förslag till lag härom bifogas *(Bilaga)* i ett första utkast, utvisande hur en sådan lag kan utformas. Folkomröstningen bör i första hand ge svar på frågan om de röstande anser att de valda riksdagsmedlemmarna bör rösta ja eller nej till det vilande förslaget då det kommer upp till slutligt avgörande. Efter en upplysningskampanj om förslagets innehåll och innebörd bör varje väljare

ha möjlighet att ge sina representanter i riksdagen råd om hur han eller hon anser att dessa bör rösta. Vare sig folkomröstningen ger ett ja eller nej till svar, kan man räkna med ett fortsatt grundlagsstiftande. Det är därför av intresse att få veta väljarnas inställning på ett antal punkter som kan förmodas vara särskilt kontroversiella. Vilka dessa spörsmål är kan väntas komma att framgå av konstitutionsutskottets fortsatta arbete med saken. Det är därför naturligt att uppdraga åt utskottet att både utvälja de spörsmål som skall upptas vid folkomröstningen utöver svaren ja eller nej till det vilande förslaget och formulera de frågor som i dessa ämnen skall ställas till de röstande.

Röstsedel bör vara giltig även om den röstande blott svarat ja eller nej ock icke ingått på alla de tilläggsfrågor rörande särskilda spörsmål som konstitutionsutskottet kan finna önskvärt uppställa. För att väljarna skall få tillräcklig tid att sätta sig in i frågan bör omröstningen hållas först i höst, t. ex. sista söndagen i september. En konsekvens härav blir att riksdagen knappast hinner slutbehandla det vilande förslaget i så god tid att, om det skulle antas, alla tillämpningsbestämmelser hinner färdigställas före årsskiftet 1974/75. Det slutliga avgörandet rörande det vilande grundlagsförslaget bör därför uppskjutas till 1975 års riksdag. Om sådant uppskov skall enligt § 64 riksdagsordningen Konung och riksdag vara ense.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa

1. att riksdagen ville för sin del antaga lag om folkomröstning angående förslag till ny regeringsform i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade förslag,
2. att riksdagen ville för sin del besluta uppskjuta det slutliga ställningstagandet till det vilande förslaget till ny regeringsform m. fl. därmed sammanhängande grundlagsändringar till 1975 års riksdag,
3. att riksdagen på riksdagens huvudtitel anvisar ett förslagsanslag för folkomröstning i grundlagsfrågan om 10 000 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1974

TAGE ADOLFSSON (m)

Bilaga

Förslag till

Lag om folkomröstning angående förslag till ny regeringsform.

1 §

Den 29 september 1974 skall genom allmän folkomröstning folkets mening inhämtas om frågan huruvida riksdagen bör antaga eller förkasta det av riksdagen den 6 juni 1973 såsom vilande antagna förslaget till regeringsform.

Den som önskar att förslaget antages röstar ja.

Den som önskar att förslaget förkastas röstar nej.

Röstande som icke önskar taga ställning till grundlagsförslaget äger avlämna blank röstsedel.

Riksdagens konstitutionsutskott äger med två tredjedels majoritet besluta att till de röstande ställa ytterligare frågor rörande innehållet i regeringsformen (tilläggsfrågor). För beslut om sådan frågas avfattande fordras också två tredjedels majoritet i utskottet.

2 §

För omröstningen indelas riket i omröstningsdistrikt. Kommun eller del av kommun som vid val till riksdagen bildar ett valdistrikt utgör ett omröstningsdistrikt.

Omröstningsförrättare är inom varje distrikt den som vid val till riksdagen är valförrättare. Vad i vallagen är stadgat om valförrättare äger motsvarande tillämpning på omröstningsförrättare.

Central omröstningsmyndighet är riksskatteverket.

3 §

Röstberättigad är den som har rösträtt vid val till riksdagen.

Vid omröstningen äger då gällande röstlängder tillämpning.

Varje röstande får avge en röst.

4 §

Om röstkort gäller vad i 7 kap. vallagen är stadgat.

5 §

För omröstningen äger vad i 7 kap. 4 § samt 8–12 kap. vallagen är stadgat motsvarande tillämpning.

6 §

Vid omröstningen skall begagnas röstsedel som är av vitt papper. Den skall, om den inte är blank, innehålla ordet ja eller ordet nej. Därjämte skall röstsedel, som icke är blank, upptaga de tilläggsfrågor, som konstitutionsutskottet enligt 1 § femte stycket beslutat. Dessa frågor skall besvaras

genom att den röstande för varje fråga sätter märke för något av de på röstsedeln utsatta svaren "ja", "nej" eller "avstår".

Såväl jasedlar som nejsedlar upptagande tilläggsfrågor med svarsalternativ skall vid omröstningstillfället finnas tillgängliga för de röstande.

7 §

När alla, som före det för omröstningens slut fastställda klockslaget inställt sig i vallokalen, avlämnat sina röstsedlar, förklarar ordföranden omröstningen avslutad.

Omedelbart därefter företages preliminär röstsammanräkning, varvid reglerna i 13 kap. vallagen äger motsvarande tillämpning.

Vid förrättningen föres protokoll enligt av centrala omröstningsmyndigheten fastställt formulär.

8 §

Slutlig sammanräkning av röstsedlarna och svaren å tilläggsfrågorna verkställes av länsstyrelsen vid offentlig förrättning, varvid reglerna i 14 kap. 1–3 samt 8 §§ vallagen äger motsvarande tillämpning.

9 §

Ogill är röstsedel, till vilken använts annat än vitt papper eller å vilken något kännetecken finns, som utan samband med frågornas besvarande blivit med avsikt anbragt på sedeln.

Den omständigheten att röstande icke besvarat alla tilläggsfrågor på röstsedeln inverkar ej på röstsedelns giltighet. Är röstandes svar på tilläggsfråga till sin innebörd oklart, medräknas icke detta svar.

10 §

Centrala omröstningsmyndigheten företar den slutliga sammanställningen beträffande omröstningen på grundval av länsstyrelsernas protokoll. Svaren på tilläggsfrågorna redovisas därvid särskilt.

11 §

Centrala omröstningsmyndigheten kungör omröstningens utgång i Post- och Inrikes Tidningar. Därmed är omröstningen avslutad. De handlingar som rör omröstningen lägges i säkert förvar.

12 §

Om besvär över omröstningen gäller vad i 15 kap. 3 och 4 §§ vallagen är stadgat om besvär över val till riksdagen.

13 §

Kommun har att tillhandahålla omröstningslokaler och gälda kostnaderna i samband härmed.

Statsverket bär kostnaderna för röstsedlarna och deras utsändande.

14 §

För upplysningsverksamheten i samband med omröstningen ansvarar en folkomröstningsnämnd som utses av konstitutionsutskottet. Närmare bestämmelser för denna meddelas genom beslut av utskottet, som fattas med två tredjedels majoritet.